

**FYLKESNEMNDA FOR
BARNEVERN OG SOSIALE SAKER
TRØNDELAG**

Barne-, likestilling og inkluderingsdepartementet
Barne- og ungdomsavdelingen
Postboks 8036 Dep.,
0030 OSLO

30. september 2011

Høringsuttalelse – forslag til revidert forskrift om barnets talsperson i saker som skal behandles for fylkesnemnda

Det vises til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets høringsbrev av 3. juni 2011 med vedlagt høringsnotat, hvor det bes om høringsuttalelse innen 1. oktober 2011.

Fylkesnemnda i Trøndelag er av Sentralenheten for fylkesnemndene, i samråd med landets fylkesnemnder, bedt om å koordinere høringsuttalelsene fra fylkesnemndene til en felles uttalelse.

Av landets 12 fylkesnemnder har 6 fylkesnemnder avgitt uttalelse til departementets forslag til revidert forskrift. Flere fylkesnemnder, også av de som har avgitt uttalelse, har imidlertid tidligere gitt innspill til departementet i forbindelse med arbeidet med gjennomgang av forskrift og retningslinjer om barnets talsperson.

Høringsuttalelsen sammenfører de enkelte fylkesnemnders uttalelser og presiserer den enkelte fylkesnemnds synspunkter. Uttalelsen følger høringsnotatets disposisjon.

Fylkesnemnda i Troms og Finnmark har forslått en ny forskriftstekst med annen oppbygging og et noe annet innhold enn departementets forslag. Dette innspill vedlegges derfor.

Innledning

Ordningen med barnets talsperson trådte i kraft 1. januar 1994, og har vært praktisert ved fylkesnemndene i nær 18 år. Det har siden ordningen ble gjennomført blitt et større fokus på barns medvirkning og praktiseringen av bestemmelsen har fulgt denne utvikling. Det er fra flere hold, herunder fra fylkesnemndene, gitt uttrykk for at det er behov for å gjennomgå regelverket om barnets talsperson både ut fra behovet om å tydeliggjøre barnets rett til deltakelse i egen sak, klargjøre talspersonens rolle og å sikre at forskriften blir i tråd med praksis og FNs barnekonvensjon. Fylkesnemndene er på denne bakgrunn fornøyd med at departementet har igangsatt en revidering av forskriften om talspersoner.

Postadresse:
Postboks 4735
7468 Trondheim

Kontoradresse:
Sommerveita 3
7011 Trondheim

Telefon:
73199430

Telefax:
73199431

E-post: trondheim@fylkesnemnda.no

3.1 Det rettslige utgangspunkt – barnets rett til å bli hørt

Fylkesnemndene i Agder, Oslo og Akershus, Hordaland/Sogn og Fjordane og Østfold er enige i departementets forslag og kan i det vesentlige tiltre begrunnelsene.

Fylkesnemnda i Trøndelag tiltrer også begrunnelsene og innholdet i utkastet til forskriftens § 5, men mener at det bør gjøres en endring av bestemmelsens oppbygging, samt at ordet ”fortsatt” i forslaget annet ledd fjernes. Dette henger sammen med Fylkesnemnda i Trøndelag sitt syn på departementets forslag vedrørende kompetansen til å oppnevne talsperson og barneverntjenestens rolle i forbindelse med dette som behandles under pkt. 3.3. Fylkesnemnda i Trøndelag foreslår følgende utforming av bestemmelsen:

”§ 5

Fylkesnemndas leder har ansvar for at talspersonen mottar et kort sammendrag om saken.

Talspersonen skal forsikre seg om at barnet (ordet fortsatt fjernes) ønsker å uttale seg gjennom en talsperson. Barnet kan når som helst ombestemme seg om hvorvidt det ønsker å benytte seg av talspersonordningen.

Talspersonen skal etter samtale med barnet videreformidle barnets synspunkter og mening i saken. Samtalen med barnet skal tilrettelegges etter barnets alder og modenhet”.

Fylkesnemnda i Troms og Finnmark er uenig i deler av departementets vurdering knyttet til barnets rett til å uttale seg og til forslaget til forskriftens § 5 og har foreslått at bestemmelsen deles i to bestemmelser. Forslaget til bestemmelser og begrunnelsen for dette er følgende:

”§ 5

Fylkesnemndas leder har ansvar for at talspersonen mottar en kort orientering om saken.

Departementet har foreslått uttrykket ”kort sammendrag”, men vi mener at uttrykket ”kort orientering” bedre klargjør at den faktiske informasjonen talspersonen skal motta om saken, skal gjøres meget kort. Fylkesnemnda Troms og Finnmark inntar om lag ¼ side informasjon om saken i oppnevningbrevet, og vår erfaringer er at dette er tilstrekkelig for at talspersonen skal kunne ha tilstrekkelig bakgrunnsinformasjon for å starte en samtale med barnet.

§ 6

Talspersonen skal gjøre barnet kjent med at det har en rett, men ikke en plikt til å uttale seg. Talspersonen skal også gjøre barnet kjent med sin rett til å avgi en tilleguttaelse, og/eller endre standpunkt. Talspersonen skal informere barnet om at også barnets opprinnelige uttalelse kan bli gjengitt for fylkesnemnda. Samtalen bør skje i enerom, og skal tilrettelegges etter barnets alder og modenhet.

Vi mener at departementet tar feil i sin redegjørelse under pkt. 3.1, s. 5, 3. avsnitt, hvor det heter at dersom barnet først avgir en uttalelse, men senere bestemmer at det ikke ønsker å uttale seg, må utgangspunktet være at talspersonen orienterer nemnda om at barnet ikke ønsker å uttale seg, dog med forbehold om opplysningsplikt i hht. barnevernloven § 6-4 annet ledd. Selv om hele formålet med talspersonordningen er at barnet skal få formidlet sitt standpunkt, skal talspersonen forklare seg og avgi forsikring som et vitne, og plikter således å forklare ”den rene og fulle sannhet og ikke legge skjul på noe”. Dette innebærer at dersom talspersonen tror at barnets opprinnelige uttalelse kan ha betydning for saken, har talspersonen også plikt til å informere om denne.

Barn har, som alle andre, en rett til både å endre oppfatning, og å korrigere sine egne uttalelser. I andre sammenhenger er det imidlertid ikke slik at man uten videre kan slå en strek over tidligere uttalelser. Det er viktig at talspersonen gir barnet korrekt informasjon om muligheten for å trekke tilbake uttalelser, og

for de fleste barn vil det bli svært vanskelig å forstå grenseoppgangen i forhold til opplysningsplikten etter § 6-4 annet ledd. Det ryddigste vil derfor være at barnet informeres om at det har rett til å endre sitt synspunkt og/eller gi en tilleggsuttalelse/korrigerende, men at dette ikke innebærer at barnets opprinnelige uttalelse derved vil kunne holdes skjult for fylkesnemnda. Dette vil også samsvare med for eksempel reglene omkring dommeravhør. Dersom barnet i dommeravhør forklarer seg om seksuelle overgrep i hjemmet, kan avhøret avspilles for domstolen/fylkesnemnda selv om barnet på et senere tidspunkt angrep på at det avga forklaring, eller uttaler at opprinnelig forklaring ikke gir uttrykk det korrekte forhold.

Departementet har i sitt forslag skrevet at samtalen skal "tilrettelegges etter barnets alder og modenhet", men det er uklart om dette også omfatter bruken av enerom. Det bør derfor presiseres at samtalen fortrinnsvis bør skje i enerom, for å unngå anførslar om at barnet under samtalen ble påvirket av for eksempel fosterforeldrenes tilstedeværelse. Bruk av enerom kan likevel ikke settes som et absolutt krav, idet barnets synspunkt på hvem han/hun ønsker å ha til stede under samtalen, må tillegges avgjørende vekt."

3.2 Barnets alder

Fylkesnemndene i Agder, Oslo og Akershus, Østfold, Hordaland/Sogn og Fjordane og Trøndelag er enige i departementets forslag og kan i det vesentlige tiltre begrunnelsene. Fylkesnemnda i Trøndelag fremhever som positivt at det i forskriften reguleres hvor gammelt barnet skal være for at det kan benytte seg av talsperson, og at ordlyden er mest mulig i samsvar med ordlyden i bvl § 6-3 som gjelder barnets rett til å uttale seg.

Fylkesnemnda i Troms og Finnmark har foreslått at ordlyden endres slik at fylkesnemndas leder **skal** oppnevne egen talsperson for barn som er fylt 7 år, og at fylkesnemndas leder **kan** oppnevne talsperson for yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter i saker som skal behandles for nemnda. Den nærmere begrunnelse for dette fremgår under pkt. 3.3.

3.3 Kompetanse til å oppnevne talsperson

Fylkesnemndene i Agder og Oslo og Akershus er enig i departementets forslag. Fra Fylkesnemnda i Oslo og Akershus er det fremholdt at fylkesnemndsleder bør ha det avgjørende ord ved om talsperson skal oppnevnes, og at barnets ønske om å ha talsperson bør tillegges stor vekt.

Fylkesnemnda i Troms og Finnmark mener at det som hovedregel skal oppnevnes talsperson. Som det fremgår under pkt. 3.2 foreslår Fylkesnemnda i Troms og Finnmark at fylkesnemndas leder **skal** oppnevne egen talsperson for barn som er fylt 7 år, og **kan** oppnevne talsperson for yngre barn. Det er videre foreslått at barneverntjenesten så tidlig som mulig under saksforberedelsen av saken skal informere barnet om at det **vil få** oppnevnt en egen talsperson, og at det har en rett men ikke en plikt til å samtale med denne.

Fylkesnemnda i Troms og Finnmark har utdypet dette slik:

"Praksis ved fylkesnemnda Troms og Finnmark er i dag at barn som har fylt 7 år og som er i stand til å danne seg egne synspunkter, alltid får oppnevnt talsperson (med unntak av klagesaker og saker hvor det oppnevnes sakkyndig). Barnet gjøres gjennom talspersonen kjent med at det har rett, men ikke plikt til å uttale seg til talspersonen.

Det er vår vurdering at barn i aldersgruppen 7 - 15 år i begrenset grad vil klare å gjøre gode refleksjoner om det ønsker oppnevnt en ukjent person som talerør. Det antas at barn i liten grad

uttrykkelig vil ønske å snakke med en fremmed om hvordan forholdene er i hjemmet. Departementets forslag kan medføre at barn i mindre utstrekning enn i dag vil gi uttrykk for sin mening. Dersom barnet som hovedregel får oppnevnt talsperson, antar vi at barnet i større grad vil velge å snakke med talspersonen og gjennom dette formidle sine synspunkter. I dag opplever vi svært sjelden at barnet ikke vil snakke med oppnevnt talsperson.

Bestemmelsen foreslås følgerig endret slik at talsperson som utgangspunkt skal oppnevnes.”

Fylkesnemnda i Trøndelag deler synet på at oppnevning av talsperson skal være hovedregelen og begrunner dette slik:

Fylkesnemnda i Trøndelag er enig i at barnets ønske om å benytte seg av talspersonsordningen skal tillegges stor vekt. Vi er imidlertid uenig i at barnets ønske, formidlet gjennom barneverntjenesten på et tidlig tidspunkt av saken, skal være avgjørende for om det skal **oppnevnes** talsperson. Utgangspunktet bør være at det skal oppnevnes en talsperson som så avklarer med barnet om det vil benytte seg av ordningen. Etter vår vurdering er det mer betryggende at det er en uavhengig og nøytral person, oppnevnt av fylkesnemnda, som avklarer om barnet vil benytte seg av ordningen. Fylkesnemnda i Trøndelag er uenig i departementets forslag om at barneverntjenesten, som er part i saken, skal avklare dette spørsmål. Barneverntjenestens oppfatning og vurdering av hva som er barnets mening om dette vil med en slik ordning danne premissene for fylkesnemndas avgjørelse av om det skal oppnevnes talsperson for barnet. Dette strider etter vår vurdering mot prinsippet om partsuavhengighet.

Fylkesnemnda i Trøndelag er av den oppfatning at det bør fremgå av ordlyden i forskriften at hovedregelen er at det skal oppnevnes talsperson for barn som har fylt 7 år. Det foreslås derfor at ordlyden endres fra "kan" til "skal". Det foreligger imidlertid unntaksvis tilfeller der det vil være til skade for barnet å oppnevne talsperson, for eksempel ut fra barnets psykiske helse. Det bør derfor være hjemmel for å gjøre unntak fra hovedregelen der det ut fra barnets behov ikke er tilrådelig å oppnevne egen talsperson. En oppbygging av ordlyden i forskriften med en hovedregel og hjemmel for unntak fra denne, vil være i samsvar med bvl § 6-3 om barnets rett til å uttale seg, og i tråd med den praksis som har vært fulgt.

Det følger av dette at vi mener at annen og tredje setning i departementets forslag til § 1 fjernes. Avklaringen av barnets ønske reguleres i forslaget til forskriftens § 5 ved at talspersonen skal forsikre seg om at barnets forståelse hva ordningen innebærer og om barnet ønsker å uttale seg gjennom talsperson.”

Fylkesnemnda i Østfold har også fremholdt betenkelighetene ved barneverntjenestens rolle som følge av departementets forslag, og har uttalt følgende om dette:

”Punkt 3.3 Kompetanse til å oppnevne talsperson

Barnets talsperson er partsuavhengig. Dette er viktig for at partene skal ha mest mulig tillit til talspersonen, og til at han/hun ikke forsøker å påvirke barnet til å uttale seg i en bestemt retning. I forslaget til departementet legges det opp til at barneverntjenesten skal få en mer sentral rolle når nemnda skal avgjøre om talsperson skal oppnevnes. Barneverntjenesten skal ikke bare spørre barnet om det vil ha talsperson, men i tillegg skal barnets ønske, formidlet via barneverntjenesten etter det vi forstår, være avgjørende for fylkesnemndas vurdering. Mener barneverntjenesten at barnet ikke skal ha talsperson, så kan ikke nemnda oppnevne talsperson.

Fylkesnemnda i Østfold stiller spørsmål ved om barneverntjenestens innflytelse her går for langt ut fra partsuavhengighetssynspunktet.

Slik vi ser det vil det normalt være tilstrekkelig for å ivareta barnets ønske om ikke å gi uttrykk for sine meninger til barnets talsperson, at talspersonen tar opp denne problemstilling direkte med barnet. Vi mener uansett at barneverntjenestens oppfatning av barnets ønske om ikke å få oppnevnt talsperson, ikke bør være ubetinget avgjørende ved nemndas vurdering av om talsperson skal oppnevnes.”

Fylkesnemnda i Hordaland/Sogn og Fjordane har følgende merknader til departementets forslag til § 1:

”§ 1: Det foreslås at 2. punktum, ”Barnets ønske skal tillegges stor vekt” tas bort. Det er uklart om det siktes til det prosessuelle (om talsperson skal oppnevnes) eller det materielle (hvilket saksutfall ønsker barnet). Det antas meningen er det prosessuelle. Det blir tilstrekkelig regulert i 3. punktum.

Det forelås at 3. punktum endres til

”Ønsker ikke barnet å ha talsperson, skal det være avgjørende, med mindre ønsket er i strid med barnets beste.”

For å fange opp spesielle tilfeller bør det være adgang til å fravike barnets ønske. Det kan være situasjoner hvor barnet er lojal til sine omsorgspersoner, eller situasjoner hvor barnet vegrer seg mot å snakke med fremmede.”

3.4 Hvem kan oppnevnes som talsperson

Fylkesnemndene i Agder, Oslo og Akershus og Trøndelag slutter seg til departementets forslag til §§ 3 og 4 - som er en videreføring av den eksisterende forskrifts §§ 2 og 3 - og til de begrunnelser som er gitt for dette.

Fylkesnemnda i Østfold er også enig i forslaget, men har følgende merknad:

”Nærmere om pkt. 3.4 Hvem kan oppnevnes som talsperson.

Her ønsker vi likevel å påpeke en mulig misforståelse når det gjelder profesjonalisering av talspersoner. Fylkesnemnda i Østfold har valgt å ha et relativt lite antall talspersoner fordi talspersoner som får flere oppdrag vil bli tryggere og dyktigere i sin rolle. De blir flinkere talspersoner. Det er også enklere å arrangere kurs og andre kompetansehevende tiltak når antallet er relativt begrenset. Det å bli flinkere som talsperson er noe annet enn å utvikle sakkyndigkompetanse. En sakkyndig og en talsperson har vidt forskjellige roller, og det å dyktiggjøre talspersonene fører ikke til at de i større grad blir sakkyndige. Snarere er det slik at disse talspersonene har bedre forutsetninger for å få et mer bevisst forhold til sine roller enn de som sjelden utfører oppdrag. De er dermed bedre rustet til å avgrense mot sakkyndigrollen.”

Fylkesnemnda i Troms og Finnmark foreslår at det i § 3 første ledd gjøres en tilføyelse hvor det fremgår at administrasjonen i den enkelte kommune på forespørsel skal fremme forslag til aktuelle kandidater, og at ansatte i barneverntjenesten, eller personer med tilknytning til denne ikke skal stå på listen. Det er gitt følgende begrunnelse for dette:

- Store avstander gjør det nødvendig med mange personer på talspersonlista.
- Det er viktig å fastslå kommunenes ansvar for å fremme forslag til talspersoner. På tross av våre forespørsler, er det flere kommuner som aldri har stilt forslag om talspersoner.
- Ansvar for å foreslå talspersoner må eksplisitt tillegges administrasjonen, og ikke barneverntjenesten, slik at vi unngår anførsler om at barneverntjenesten kun foreslår personer som de ”liker”.

Fylkesnemnda i Troms og Finnmark for øvrig foreslått en omredigering av §§ 3 og 4, men innholdet er i hovedsak som departementets forslag. De har videre følgende merknad:

”Ettersom barnet har en ubetinget rett til å uttale seg, kan det ikke være et kategorisk forbud mot at en person med nær tilknytning til saken oppnevnes som talsperson, dersom barnet angir at det er denne personen han/hun ønsker å snakke med, eller det av andre grunner er viktig å begrense kretsen av personer som barnet skal forholde seg til i forbindelse med saken. Dersom barnet ønsker å uttale seg til en ansatt i barneverntjenesten, fosterforeldre, nær biologisk familie eller lignende, bør det inngås avtale om at

vedkommende gjennomfører en samtale med barnet, uten at det foretas formell oppnevning som talsperson. Vedkommende vil da avgi ordinær vitneforklaring (evt. partsforklaring) for nemnda. Vedkommende kan også anmodes om å avgi skriftlig rapport, jfr. § 7”.

Fylkesnemnda i Hordaland/Sogn og Fjordane er delvis enige i forslaget og har følgende merknader til departementets forslag til §§ 3 og 4:

”§ 3: Det bør presiseres om det med ”Fylkesnemndas leder ” menes daglig leder, eller om det gjelder samtlige nemndsledere.

§ 4: Det bør muligens presiseres hva som ligger i ordet ”organ”, eventuelt at det byttes ut med ”barneverntjeneste”. Det antas at personer som er ansatt i andre etater i samme kommune, som har reist saken, kan benyttes. Det gjelder for eksempel lærere og førskolelærere.”

3.5 Talspersonens oppgave og rolle

Fylkesnemndene i Agder, Østfold, Hordaland/Sogn og Fjordane og Oslo og Akershus er enig i departementets forslag og kan i det vesentlige tiltre begrunnelsene.

Fylkesnemnda i Troms og Finnmark har foreslått at bestemmelsen om at talspersonen skal fremstille barnets synspunkter og meninger skal inntas i en egen bestemmelse (§ 8) som også omfatter innkallingen av talspersonen til forhandlingsmøtet. De har følgende merknader til talspersonens rolle:

”Fylkesnemnda er enig i at talspersonen ikke skal ha vurderingss spørsmål som stiller han i klasse med sakkyndige. Hovedoppgaven til talspersonen vil være å fremstille barnets synspunkter og mening. Det vil imidlertid være ønskelig å stille spørsmål knyttet til talspersonens observasjoner; Fremsto barnet som oppriktig eller virket barnet instruert, virket barnet aldersadekvat i måten barnet møtte talspersonen, samt andre ordinære vitneobservasjoner knyttet til barnet og barnets bosted.”

Fylkesnemnda i Trøndelag er enig i departementets vurdering og konklusjon, men har følgende merknad:

”Fylkesnemnda i Trøndelag er enig i at forskriften endres slik at talspersonen ikke lenger skal gi sin selvstendige mening om saken. Dette er også i tråd med den praksis som har vært fulgt. Vi mener imidlertid at talspersonens forklaring ikke kan begrenses til kun å videreformidle barnets synspunkter og mening. Talspersonen er et vitne i saken og må kunne forklare seg om omstendigheter rundt samtalen uten at han eller hun gir selvstendige vurderinger. Talspersonen må som vitne forklare seg om faktiske observasjoner og hvordan barnet fremstod under samtalen. Fylkesnemnda i Trøndelag vurderer at dette ligger innenfor ordlyden i forslaget til forskriftens § 5, men overlater til departementet å vurdere om dette bør presiseres i forskriften.”

Fylkesnemnda i Trøndelag mener at omfanget av vitneplikten også må sees i sammenheng med talspersonens status, jfr. nemndas merknader under punkt 3.9.

3.6 Informasjon om den konkrete saken

Fylkesnemndene i Agder, Oslo og Akershus, Østfold, Hordaland/Sogn og Fjordane og Trøndelag er enig i departementets forslag til utforming av forslaget § 5 tredje ledd og kan i det vesentlige tiltre departementets vurderinger.

Fylkesnemnda i Oslo og Akershus har følgende merknad:

”Barneverntjenesten bør informere barnet om hva forslaget går ut på – og informere om talspersonordningen. Talspersonen skal gjenta sitt oppdrag overfor barnet om hvordan ordningen fungerer.

Talspersonen skal ikke tvinge barnet til en enesamtale. Men som et utgangspunkt bør talspersonen snakke med barnet alene.

Barneverntjenesten bør fortsatt lage sammendrag til talspersonen. Det er for tidlige i fasen at fylkesnemnda skal lage en miniuttalelse av saken før den er behandlet. Det er et sammendrag av forslaget – ikke avgjørelsen. Det er også mest effektivt, og praktiseres i dag.

Enig i at fylkesnemnda skal ha ansvar for at det kommer et sammendrag til talspersonen”.

Fylkesnemnda i Troms og Finnmark er i hovedsak enige i forslaget, men mener at formuleringen ”kort sammendrag” bør endres til ”kort orientering” og at forholdet reguleres i en egen bestemmelse (§ 5). Det er vist til følgende:

”Departementet har foreslått uttrykket ”kort sammendrag”, men vi mener at uttrykket ”kort orientering” bedre klargjør at den faktiske informasjonen talspersonen skal motta om saken, skal gjøres meget kort. Fylkesnemnda Troms og Finnmark inntar om lag ¼ side informasjon om saken i oppnevningbrevet, og vår erfaringer er at dette er tilstrekkelig for at talspersonen skal kunne ha tilstrekkelig bakgrunnsinformasjon for å starte en samtale med barnet.”

3.7 Taushetsplikt

Alle de nemnder som har gitt innspill til høringsnotatet er enige i departementets forslag og kan i det vesentlige tiltre begrunnelsene. Det ansees viktig at talspersonens taushetsplikt presiseres i forskriften.

3.8 Videreformidling av barnets synspunkter

Departementet har foreslått at det ikke gjøres endringer i forhold til dagens forskrift når det gjelder hvordan talspersonen skal formidle barnets mening overfor fylkesnemnda. Det er foreslått at talspersonen skal innkalles til forhandlingsmøte og forklare seg muntlig for nemnda, og det foreslås ikke at talspersonen skal avgi skriftlig rapport. Departementet har bedt om at høringsinstansene uttaler seg særskilt om denne problemstilling.

Fylkesnemnda i Troms og Finnmark mener at talspersonen skal avgi skriftlig rapport om sin samtale med barnet. Det er uttalt følgende om dette:

”Talspersonen bør, så fremt ikke tidsmessige hensyn er til hinder, avgi en skriftlig rapport etter samtalen med barnet. Det har ofte betydning for partenes saksforberedelse og standpunkt å se hva barnet har uttalt. Barnets opprinnelige uttalelse kan ikke trekkes tilbake med den virkning av fylkesnemnda ikke skal ha tilgang til den, jfr. kommentarene til § 5 (anm: pkt. 3.1), og det er derfor ingen betenkeligheter ved å pålegge talspersonen å avgi en skriftlig rapport. Fylkesnemnda Troms og Finnmark krever alltid rapport, og har ikke opplevd at dette har lagt noen demper på barnets ønske om å uttale seg. Det er ikke grunn til å frykte at barn som bor hjemme utsettes for et større press fra sine foreldre etter at rapporten er fremlagt. I den grad barnet utsettes for press, skjer dette trolig uavhengig av rapporten. I alle tilfelle må det være bedre at barneverntjenesten får se rapporten, slik at det kan vurdere om barnets uttalelser gir grunn til å tro at det nå kan bli utsatt for slikt press at akuttvedtak må vurderes.”

Fylkesnemnda i Agder er klart av den oppfatning at talspersonen må kunne pålegges å avlegge en skriftlig rapport fra sin samtale med barnet. Det er pekt på følgende grunner:

- "Ved at talspersonen gir en skriftlig rapport blir barnets mening kjent for partene før forhandlingsmøtet, slik at parten kan ta hensyn til dette i sakens videre gang, og eventuelt endre sin påstand. Enkelte ganger fører dette til at partene legger ned felles påstand i tråd med barnets ønske.
- I saker der foreldrene og kommunen samtykker til behandling uten forhandlingsmøte, blir ikke barnets mening kjent for nemnda uten at det foreligger en skriftlig rapport. Det samme gjelder saker om endring i tidligere vedtak, da disse kan behandles uten forhandlingsmøte. Dersom ikke talspersonen kan pålegges å lage en skriftlig rapport, må det avholdes forhandlingsmøter i slike saker kun for å bli kjent med barnets mening.
- Ved rettslig overprøving er det viktig at det foreligger en skriftlig rapport fra talspersonens samtale med barnet.

Etter vår mening bør utkastets § 5 endres slik at det framgår at nemndsleder kan pålegge talspersonen å avgi en skriftlig rapport.

Likeledes bør § 6 endres slik at det framgår at talspersonen ikke nødvendigvis må møte i forhandlingmøte for å fremstille barnets mening muntlig for nemnda. Vi foreslår at teksten endres til at talspersonen skal normalt innkalles til forhandlingsmøte (...)"

Fylkesnemnda i Oslo og Akershus har følgende merknader til problemstillingen:

"En skriftlig rapport kan skape store vansker, mtp at barnet kan ombestemme seg og at barnet må stå for det som er sagt i lang tid. Barnet har ikke bruk for en slik rapport.

Talspersonordningen skal erstatte et vitneavhør og ikke være et dokument. Det er ikke behov for mer kontradiksjon enn det som kommer frem i møtet.

Talspersonen bør komme med en skriftlig rapport hvis saken undergis såkalt forenklet behandling, når nemndsleder avgjør saken alene, uten møte."

Fylkesnemnda i Østfold er klart at den oppfatning at talspersonene skal avgi skriftlig rapport. De har i innspill til departementet i forkant av høringsrunden utdypet fordelene ved ordningen. Fylkesnemnda har i tillegg følgende merknader til problemstillingen:

"Fylkesnemnda i Østfold har siden innføringen av talspersonordningen benyttet skriftlig rapport fra talspersonene.

.....

Departementet har i forslaget til revidert forskrift vist til at det "kan være en viss fare for at det under og etter nemndsaken blir lagt et for stor fokus på innholdet i den skriftlige rapporten". Fylkesnemnda i østfold vil påpeke at formålet med talspersonordningen er å gi barnet større mulighet til å få frem sine synspunkter i saker som skal avgjøres av fylkesnemnda. Den skriftlige rapporten inneholder utelukkende barnets synspunkter. Fylkesnemnda kan ikke se hvordan barnets synspunkter kan få "for stor fokus" i fylkesnemndssaken. En nedtoning av barnets synspunkter i saker av stor betydning for barn, vil gå i mot gjeldende politikk vedrørende ivaretagelsen av barns rettsikkerhet.

Det framgår videre av forslaget at en uheldig konsekvens av skriftlighet kan bli at "barnet ikke lenger ønsker å benytte seg av talspersonordningen". Argumentet mangler forankring i empirisk materiale. Fylkesnemnda har gjennom 18 år behandlet flere hundre rapporter fra talspersonene. I mange tilfeller gjelder rapportene barn som i tidligere saker har uttalt seg til talspersonen. Vi har aldri erfart at noe barn har vegret seg mot å uttale seg på nytt til talspersonen begrunnet med frykt for at uttalelsen skulle få

for stor fokus generelt eller gjennom skriftlighet spesielt. Med den relativt tette kontakt Fylkesnemnda i Østfold har med sine relativt få talspersoner, antas at slike problemstillinger ville ha vært kjent.

Barnets mening er en sentral del av avgjørelsesgrunnlaget i barnevernsaker, jf. barnevernloven § 6-3. Barnets uttrykte synspunkter vil derfor bli gjengitt skriftlig og framgå av fylkesnemndas vedtak. Hva barnet måtte mene om å flytte fra foreldrene, om hvor hyppig det skal være samvær osv, vil derfor uansett komme skriftlig til uttrykk. Innholdet er i det vesentlige det samme i vedtaket som i talspersonens rapport, nemlig begrenset til å gjengi barnets mening om d spørsmål nemnda skal ta stilling til. Innvendingene mot skriftlig rapport synes dermed lite treffsikre. Problemstillingen er ikke for og mot skriftliggjøring av barnets synspunkter, men på hvilket tidspunkt i prosessen barnets mening skal komme skriftlig til uttrykk.

Oppsummert er det vår oppfatning at argumentene mot skriftlig rapport virker noe oppkonstruert, og under enhver omstendighet ikke kan oppveie de store fordeler kontradiktorisk, prosessøkonomisk og menneskelig en tidlig avklaring av barnets mening kan ha.”

Fylkesnemnda i Trøndelag har følgende merknader til spørsmålet om skriftlig rapport:

”Fylkesnemnda i Trøndelag har gjennom de år skriftlig rapport er praktisert ikke hatt eller fått tilbakemeldinger om negative erfaringer knyttet til ordningen. Vårt inntrykk er snarere at dette har vært en god ordning, som har ivaretatt hensynet til kontradiksjon og prosessøkonomi samt menneskelige hensyn.

På bakgrunn av vår erfaring er det ikke grunnlag for å si at skriftlige rapport medfører fare for at barnet ikke vil benytte seg av ordningen. Vi har helt unntaksvis opplevd at barn ikke har villet benytte seg av talspersonordningen, og dette har i disse tilfellene vært begrunnet ut fra andre forhold enn at deres mening nedtegnes skriftlig.

Skriftlig rapport vil bidra til kontradiksjon. Vi ser imidlertid ikke dette som det tyngste argumentet for ordningen, da kontradiksjonen ivaretas under talspersonens muntlige forklaring for nemnda. Det er imidlertid et menneskelig aspekt knyttet til at barnets mening bør nedtegnes i en skriftlig rapport, ved at de private partene unngår usikkerheten og belastningen ved å få barnets syn presentert for første gang i forhandlingsmøtet. Det er videre et poeng at barnets syn på saken uansett vil komme skriftlig til uttrykk i vedtaket, uavhengig av om det foreligger en skriftlig rapport.

Etter vår vurdering er det de prosessøkonomiske hensyn som taler tyngst for at det bør åpnes for skriftlig rapport fra talspersonen. Jo tidligere barnets mening avklares, jo større sjanse er det for at partene vurderer, eventuelt revurderer, sitt syn i lys av dette. Vi har erfart at barnets mening fremkommet gjennom en skriftlig rapport har medført at saken har blitt undergitt forenklet behandling. I tillegg til den prosessøkonomiske gevinst ivaretar dette også menneskelige hensyn ved at partene og barnet spares for en mer omfattende og langvarig prosess.

En innvending mot skriftlig rapport er de tilfellene der barnet senere ombestemmer seg eller gir uttrykk for at det ikke vil benytte seg av talsperson ordningen. I disse tilfellene kan en skriftlig rapport være avgitt og sendt partene. De tilfellene der barnet ombestemmer seg er etter vår vurdering ikke så problematisk. I disse tilfellene må talspersonen i sin forklaring presisere dette, og det er barnets synspunkt på avgjørelsetidspunktet som må legges til grunn. Skriftlig rapport er mer betenkelig der barnet senere gir uttrykk for ikke å ville benytte seg av talsperson ordningen. Talspersonen kan forklare seg om dette, men rapporten vil likevel være kjent for partene.

De ulike hensyn gjør avveiningene rundt skriftlig rapport vanskelige. Sakene er imidlertid ulike og nødvendiggjør en konkret vurdering. Dette innebærer at det bør tilrettelegges for fleksible løsninger som kan ivareta de ulike behov. Fylkesnemnda i Trøndelag er av den oppfatning av at forskriften bør åpne for at det kan avlegges skriftlig rapport.

” Dette vil også fange opp det åpenbare behovet for skriftlig rapport som foreligger ved de sakene som undergis skriftlig behandling.”

Fylkesnemnda i Hordaland/Sogn og Fjordane har følgende merknader:

"Av hensyn til retten til kontradiksjon mener fylkesnemnda at det bør være obligatorisk at det gis skriftlig rapport. Fylkesnemnda er også enig i at det kan få betydning for behandlingsmåten, både ved at saker kan bli trukket og bli undergitt forenklet behandling. Fylkesnemnda mener derfor at det kan medføre at barna kan bli skånt for den usikkerhet og belastning som både sak og forhandlingsmøte kan medføre."

§ 6. For de saker hvor det ikke skal være forhandlingsmøte, jf barnevernloven § 7-14, 2. ledd, må det være tilstrekkelig med skriftlig rapport. Som ny 2. punktum foreslås:

"Dersom det ikke avholdes forhandlingsmøte skal talspersonen fremstille barnets mening i skriftlig rapport".

3.9 Talspersonens status

Fylkesnemndene i Agder, Troms og Finnmark, Trøndelag, Oslo og Akershus, Hordaland/Sogn og Fjordane og Østfold har ingen merknader til departementets forslag om talspersonenes status. Det tiltres at talspersonen er et vitne som avgir forklaring etter tvistelovens regler, herunder avgir forsikring.

Fylkesnemnda i Oslo og Akershus har følgende merknad:

"Talspersonen skal formidle hva barnet ønsker, og ikke spørre eller undersøke ting som ikke handler om barnets mening. Talspersonen må være tilbakeholdende med å fritte ut barnet om andre ting."

Fylkesnemnda i Trøndelag har følgende merknad:

"Som nevnt mener fylkesnemnda i Trøndelag at talspersonen også må kunne forklare seg om omstendigheter rundt samtalen og om faktiske observasjoner i samtalen, og at dette ligger innenfor ordlyden i departementets forslaget til forskriftens § 5. Fylkesnemnda har merket seg at departementet i høringsnotatet forutsetter at vitneavhøret skal tilpasses talspersonens mandat/oppgave, og at dette får betydning for avhøret. Fylkesnemnda i Trøndelag mener at rammene for dette bør presiseres nærmere."

Fylkesnemnda i Østfold har følgende merknad:

"I noen få tilfeller har talspersonene opplevd at barnet ønsker at visse opplysninger det gir til talspersonen skal behandles fortrolig, og ikke formidles videre. Etter som talspersonen har status som et vitne, plikter han/hun imidlertid å fortelle den rene og full sannhet, jf. Tvisteloven § 24-8 smh. barneloven § 7-17."

I praksis løses denne problemstilling ved at prosessfullmektigene og fylkesnemndas medlemmer tar hensyn til barnets ønske. Dersom en prosessfullmektig eller et nemndsmedlem likevel krever at talspersonen forklarer seg om dette, kan problemstillingen komme på spissen."

Det kunne være ønskelig at departementet kommenterte spørsmålet om talspersonen har rettslig adgang til å nekte å forklare seg om forhold som er meddelt til talspersonen, men ikke ønsket at talspersonen skal formidle videre til fylkesnemnda. Dersom svaret er nei, er det viktig at talspersonene og barna gjøres kjent med dette."

3.10 Barneverntjenestens plikt til å informere barnet

Fylkesnemndene i Agder, Østfold, Hordaland/Sogn og Fjordane og Oslo og Akershus tiltres departementets forslag. Fylkesnemnda i Oslo og Akershus har imidlertid pekt på at barnet ikke bør informeres for tidlig, slik at barnet grubler på dette i lang tid.

Fylkesnemnda i Trøndelag er delvis enig i departementets forslag, og har følgende merknader:

"Fylkesnemnda i Trøndelag er enig i departementets forslag hva gjelder barnevernets ansvar om så tidlig som mulig under saksforberedelsen å informere barnet om talspersonordningen. Dette har naturlig sammenheng med barneverntjenestens plikt til også å informere barnet om saken, jf. bvl § 6-3. Fylkesnemnda erfarer dessverre at barneverntjenesten ikke alltid har oppfylt sitt ansvar etter denne bestemmelse, og at det ofte er talspersonen som har måttet informere barnet om den pågående saken. Dette er ofte svært uheldig. En presisering av barneverntjenestens ansvar i forhold til informasjon om talspersonordningen, kan bidra til at barneverntjenesten også oppfyller sitt ansvar etter bvl § 6-3. Videre vil barnet på et tidlig stadium av saken bli kjent med ordningen, og få anledning til å tenke over om de vil benytte seg av denne.

Som tidligere nevnt er fylkesnemnda ut fra partsuavhengighetssynspunktet uenig i at barneverntjenesten skal ha som oppgave å spørre barnet om det vil benytte adgangen til talsperson og formidle dette videre til fylkesnemnda i sitt saksfremlegg. Det er etter nemndas mening en uavhengig talsperson som bør avklare dette. Etter fylkesnemndas mening bør derfor § 2, samt 2. og 3. setning i § 1 i departementets forslag til forskrift utgå. Barnets ønske og betydningen av dette i forhold til talspersonrollen reguleres tilstrekkelig ved forslaget til § 5, hvor ordet "fortsatt" er foreslått fjernet."

Fylkesnemnda i Østfold har under pkt. 3.3 pekt på betenkelighetene ved barneverntjenestens rolle i forhold til å spørre om barnets ønske om talsperson og å formidle dette videre.

Fylkesnemnda i Troms og Finnmark er delvis enig i departementets forslag. I merknadene til pkt. 3.1 ovenfor fremgår det at nemnda vurderer at barn i denne aldersgruppe i begrenset grad vil klare å gjøre gode refleksjoner om det ønsker oppnevnt en ukjent person som talerør, og at det antas at barn i liten grad uttrykkelig vil ønske å snakke med en fremmed om hvordan forholdene er i hjemmet, noe som kan medføre at barn i mindre utstrekning enn i dag vil gi uttrykk for sin mening dersom departementets forslag gjennomføres. Fylkesnemnda har følgende merknad til forslaget til § 2:

".....foreslås bestemmelsen endret til å orientere barnet om at talsperson vil bli oppnevnt, og at dette medfører en rett men ikke plikt til å samtale med talspersonen."

3.11 Informasjon og opplæring

Fylkesnemnda i Agder har følgende merknader:

"Det framgår av høringsutkastet at departementet skal vurdere behovet for informasjonsmateriell til talspersonene. Vi vil peke på behovet for å lage retningslinjer om hvordan samtalen med barnet som hovedregel skal foregå. Det er behov for retningslinjer om at samtale med barnet i hovedsak skal skje uten at noen med tilknytning til barnet – foreldrene, fosterforeldrene, beredskapsforeldrene – er tilstede, samt at i saker med søsken må samtalen være med hvert barn enkeltvis."

Forhold som ikke er berørt i departementets forslag

Bruk av talspersoner i saker som undergis forenklet behandling er berørt i høringsnotatet, men er ikke nærmere regulert i forslaget til forskrift. Fylkesnemnda i Trøndelag har berørt dette under sin merknad til pkt 3.8 vedrørende skriftlig rapport. Videre har fylkesnemnda i Agder kommentert dette særskilt i sine merknader:

”For øvrig vil vi peke på at det ikke framgår av utkastet til forskrift eller merknadene til denne hvorvidt det bør oppnevnes talsperson for barnet i saker som behandles etter barnevernloven § 7-23 (klagesaker). Det fremgår for så vidt av utkastets § 1 at nemndsleder avgjør om det skal oppnevnes talsperson, men etter vårt skjønn bør det være retningslinjer i forskriften for hva som skal være hovedregelen i disse sakene. Det bør tilstrebes lik praksis i nemndene.”

Talspersonens rolle i klagesaker etter barnevernloven § 7-23 er ikke berørt i departementets forslag. Fylkesnemnda i Troms og Finnmark har foreslått at det tas inn en egen bestemmelse i deres forslag til forskrift § 1 annet ledd, som har følgende ordlyd:

”I saker som gjelder klage over akuttvedtak, jfr. barnevernloven § 7-23, kan oppnevning av talsperson unnlates. Barneverntjenesten skal i tilfelle sørge for at barnet gis mulighet til å uttale seg, enten gjennom samtale med saksbehandler i barneverntjenesten, eller via beredskapsforeldre, lærer eller andre.”

Begrunnelsen for dette er følgende:

”I klagesaker må det av tidsmessige hensyn tillates at barnets mening innhentes på annen måte enn ved ordinær oppnevning av talsperson. I en slik fase kan det dessuten være viktig å begrense kretsen av personer som barnet skal forholde seg til.”

Fylkesnemnda i Troms og Finnmark har også berørt den situasjon der det er oppnevnt sakkyndig i saken og har foreslått at det i saker hvor det er oppnevnt sakkyndig, kan unnlates å oppnevne talsperson ut fra følgende begrunnelse:

”I saker hvor fylkesnemnda oppnevner sakkyndig, vil den sakkyndige samtale med barnet. Det vurderes i slike saker tilstrekkelig at den sakkyndige redegjør for barnets synspunkter og mening i saken. Det samme vil gjelde i saker hvor kommunen har engasjert sakkyndig, såfremt den sakkyndige har gjennomført samtale med barnet om barnets syn, og denne samtalen har skjedd kort tid forut for forhandlingsmøtet.”

Punkt 4 Aktuelle lovendringer

Fylkesnemnda i Østfold og Trøndelag vil peke på at de problemstillingene som er nevnt under dette punktet er aktuelle. Problemstillingene er tatt opp under innspillene til departementet forut for høringsrunden.

Fylkesnemnda i Hordaland/Sogn og Fjordane har pekt på at for at barnet skal kunne forholde seg til færrest mulige personer bør domstolen ha anledning til å reopnevne talspersoner som tidligere er benyttet. Unntaksvis bør det være adgang til at andre blir oppnevnt som talsperson. Fylkesnemnda mener videre at talspersoner bør levere politiattest, som nevnt i høringsbrevet.

Fylkesnemnda i Trøndelag mener at det særlig er nødvendig å se på om barneloven bør endres slik at det også stilles krav til politiattest for talspersoner. Talspersonene er oppnevnt av fylkesnemnda og får i oppdrag av nemndene å snakke med barnet, ofte alene. Dette gjør at fylkesnemndene også har et ansvar i forhold til å forsikre seg om at det ikke er forhold ved disse personene som utgjør en risiko for barna. En kontroll mot strafferegisteret krever lovendring og dette virkemidlet må fylkesnemndene få tilgang til.

Punkt 5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det antas at de ordinære utgiftene knyttet til ordningen om talspersoner kan dekket under eksisterende budsjetter.

Det pekes imidlertid på at endringen av forskriften vil utløse et behov for både informasjon og kompetansehevende tiltak overfor talspersonene. Flere fylkesnemnder avholder allerede i dag kurs for talspersonene. Hyppigheten av disse kursene varierer. En ny forskrift vil nødvendiggjøre at det avholdes et informasjonsmøte/kurs for samtlige talspersoner raskt etter ikrafttreddelsen. Det må derfor stilles økonomiske ressurser til disposisjon for at dette kan gjennomføres ved alle fylkesnemndene. Utgiftene vil variere både ut fra størrelsen på nemnda og antall talspersoner.

Liv Myklebust Mårum

Anne Ragnhild Meringen

Vedlegg: Forslag til ny forskrift om talsperson fra fylkesnemnda i Troms og Finnmark

Kopi: Sentralenheten for fylkesnemndene
Samtlige fylkesnemnder